

KAMUYU ÖLDÜRMEYİN

Oğuz Türkyılmaz

3-5 Mayıs 2007'de Ankara'da yapılan TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Uluslararası Doğalgaz Kongresi'nde yapılan konuşma ve tartışmalarda öne çıkan çağrılardan biri, "Kamuyu öldürmeyin" di.

TMMOB'nin, Elektrik Mühendisleri Odası'nın, Makina Mühendisleri Odası'nın ve diğer birçok meslek odası ve sendikanın; çok sayıda araştırma, rapor ve çalışmasında defalarca belirttiği üzere, ülkemizde tüm kamu hizmetlerinde ve enerji sektöründe, "yeniden yapılandırma", "serbestleştirme" vb. gerekçelerle, kamu kuruluşları bölünmekte, küçültülmekte, işlevsizleştirilmekte ve özelleştirilmektedir.

4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Yasası da, doğalgaz sektöründeki ithalat, iletim, depolama, toptan satış, dağıtım, ihracat, sıvılaştırılmış doğalgaz dağıtım ve iletim faaliyetlerinin her birini piyasa faaliyeti olarak tanımlamaktadır. Yasayla, BOTAŞ'a tanınan doğalgaz ithalat, iletim ve satış tekeli kaldırılmaktadır. BOTAŞ'ın iletim, depolama ve ticari faaliyetlerinin ayrıştırılması, doğalgaz alım sözleşmelerinin her yıl yüzde 10'dan az olmak üzere yüzde 80'inin ithalatçı şirketlere devredilmesi ve BOTAŞ'ın payının yüzde 20'ye düşürülmesi öngörülmektedir. Bu amaçla, BOTAŞ 2005'te her biri 250 milyon metreküplük lotlar halinde, Rusya'dan üç ayrı sözleşme kapsamında toplam 40 lotun (10 milyar metreküp), İran'dan 14 lotun (3.5 milyar metreküp), Nijerya'dan 2 lotun (500 milyon metreküp) ve Cezayir'den 8 lotun (2 milyar metreküp) olmak üzere 64 lotun sözleşmelerinin devri için ihale açmıştı. Devri öngörülen 16 milyar metreküp, BOTAŞ'ın 2005 ithalatının yüzde 58.9'u düzeyindeydi. İhalelere yalnızca gaz satıcısı kuruluşların uygun bulunduğu firmaların katılmasını öngören ilginç yasal düzenlemeler ve uzun bir ihale sürecinden sonra, devir ihalesine çıkılan baş adet sözleşmeden; yalnızca Rusya ile yapılan 1998 sözleşmesi kapsamında, 16 lotun devri için verilen teklifler uygun bulunmuştur. İhale kararına göre, tüm teklifçilerin, lot başına verdikleri devir bedeli teklifini en yüksek teklif tutarı olan 2 milyon 10 bin USD'ye yükseltmeleri kaydıyla, sırasıyla görüşmelere çağrılmalarına karar verilmiştir. Bu paket için teklif veren dört firmadan birinci firma (Shell Enerji) ile sözleşme imzalanmış, ikincisi (Bosphorus Gaz) ile görüşmeler sürmektedir. Üçüncü ve dördüncü gelen diğer firmalarla da (Enerco ve Avrasya Gaz) sözleşmelerin imzalanması ve devirlerin Rekabet Kurulu ve EPDK tarafından onaylanmasından sonra; BOTAŞ ithalat sözleşmelerinin 4 milyar metreküplük bölümü ithalatçı şirketlere devredilmiş olacaktır. Yasa'ya göre BOTAŞ'ın payı yüzde 20'ye düşene kadar, ihaleler devam edecektir.

İşte bu noktada, BOTAŞ Genel Müdür Vekili Saltuk Düzyol'un Kongre açılışındaki konuşmasındaki "BOTAŞ'ı öldürmeyin" çağ-

rısı önemlidir. Düzyol, 4646 sayılı Yasa'nın BOTAŞ'a birkaç beden dar geldiğini, dikey bütünleşmiş yapısı korunmuş ve kamu iktisadi kuruluşlarına getirilen iktisadi sınırlamalardan muaf tutulmuş bir BOTAŞ'ın bölgesel değil küresel bir oyuncu olabileceğini ve BOTAŞ gibi ulusal bir şampiyonun öldürülmemesi gerektiğini söylüyordu. Kongre'de BOTAŞ adına yapılan diğer konuşmalarda da, bu doğrultuda görüşler savunuldu.

Kongre'ye "Avrupa Gaz Sektörünün Yeniden Yapılandırılması" başlıklı kapsamlı sunuşuyla katılan Uluslararası Kamu Hizmetleri Araştırma Birimi (PSIRU) dostumuz Prof. Stephen Thomas, bildirisinde Avrupa gaz sektöründe "serbestleştirme ve yeniden yapılandırma" çalışmalarını irdeliyordu. Prof. Thomas çalışmasında yapıları gereği; elektrik ve gaz sektörlerinde, elektriğin depolanamaması ve gaz depolanmanın maliyetleri, arz ve talebin her zaman denk olması gereği, yedeklerin azlığı, toplumsal yaşamın sürmesi için arz güvenliliğinin sağlanması zorunluluğu ve çevresel etkilerin kontrol altına alınması vb. nedenlerden ötürü rekabetin mümkün olmadığını anlatıyordu. Bildiride devamla "rekabetçi bir piyasa tesis edileceği" gerekçesiyle yapılan bütün düzenlemelere rağmen, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde, rekabetin sağlanmadığını, piyasaların oligopol bir yapı kazandığını, az sayıda uluslararası şirket tarafından kontrol edildiğini vurguluyordu. Kongre'yi dikkatle izleyen Prof. Thomas, konuşmalarımızda AB'ye yeni üye olan ülkelerdeki elektrik ve gaz kuruluşlarının hızla uluslararası şirketlerin denetimi altına girdiğini söylüyordu. BOTAŞ'ın zorlandığı sözleşme devirlerini ise AB'de bile görülmeyen, çok zorlama bir uygulama olarak niteliyordu.

Kongre'de gündeme gelen bir başka tartışma ise, elektrik üretimi içinde doğalgazın payının düşürülmesiydi. Bu konuda MMO Başkanı Emin Koramaz, EMO Başkanı Kemal Ulusaler ve tarafımdan dile getirilen görüşlere karşılık, bunun nasıl yapılacağı soruldu. Cevabımız hazır, kamusal çıkarları gözeten bir planlama anlayışı ile Türkiye'nin henüz kullanılmayan 150 milyar hidrolik, 80 milyar linyit, 60 milyar rüzgar, 4 milyar kilovatsaat jeotermal esaslı elektrik enerjisi üretim kapasitesinin değerlendirilmesini öngören bir planlama ve yatırım anlayışıyla, enerji yoğunluğunu 0.38'lerden 0.25'lere düşürülmesini öngören verimlilik ve tasarruf uygulamalarıyla, elektrik üretimi içinde doğalgazın payını kademeli olarak önce yüzde 30'lara, sonra yüzde 25'lere düşürmek, planlanabilir, kurgulanabilir ve gerçekleştirilebilirdi.

Ben de çağrıyla yineliyorum." Kamuyu öldürmeyin, BOTAŞ'ı öldürmeyin" ve "BOTAŞ'ın küçültülmesi politikaları son bulmalı, BOTAŞ ve enerji sektöründeki kamu kuruluşları güçlendirilmeli ve etkin kılınmalı" diyorum. ■